

HANDLEIDING

FIETSENDIEF - EXPERIMENT

door

**CRITICAL
MASS**



45
minuten

DISCRIMINATIE

WIT PRIVILEGE

VOOROORDELEN

RACISME

BEELDVORMING

HAVO/VWO

VMBO

MBO

INTRODUCTIE

Drie jongens van dezelfde leeftijd, met dezelfde kleding maar andere huidskleur en afkomst morrelen aan het slot van een fiets. Hoe reageren omstanders? In deze les kijken leerlingen naar dit fragment uit de documentaire *Zwart als Roet*. Met behulp van een “beeldenmachine” staan leerlingen stil bij de beelden die zij zelf in hun hoofd hebben, en op de beelden die anderen over hen hebben.

DOELEN

- Leerlingen ontdekken de rol die huidskleur en afkomst speelt in Nederland.
- Leerlingen zien in dat mensen met een donkere huidskleur vaker benadeeld worden dan mensen met een lichte huidskleur.
- Leerlingen weten hoe beeldvorming werkt en reflecteren op de beelden die zij van anderen in hun hoofd hebben.

BENODIGDHEDEN

- Presentatie Fietsendief-experiment
- Laptop/pc met internetverbinding
- Beamer/smartboard
- Beeldenblad (uitgeprint, 1 per leerling)
- Als docent kun je zelf een krantenartikel of bericht uit de actualiteit mee nemen, wat leerlingen kunnen uitpluizen en toepassen op wat ze hebben geleerd

ONDERDELEN

1. Het fietsendief-experiment (10 min)
2. De beeldenmachine: hoe beelden ontstaan (10 min)
3. Beelden van fietsendieven (10 min)
4. Mijn eigen beelden (10 min)
5. Afsluiting (5 min)

STAP VOOR STAP

1. FIETSENDIEF-EXPERIMENT (10 MIN)

Vertel de leerlingen dat deze les gaat over beeldvorming en de invloed van huidskleur en afkomst. Zet vervolgens het filmpje van het fietsendief-experiment op en vraag de leerlingen om aantekeningen te maken van dingen die hen opvallen of die zij herkennen. In dit filmpje is te zien dat er algemene beelden over culturele groepen bestaan. De jongen met een lichte huidskleur wordt gezien als vader, de jongens met een donkerdere kleur als dieven en zelfs als potentieel gevaarlijk. Vraag leerlingen na afloop kort te reageren op wat ze gezien hebben. Herkennen ze dit? Uit hun eigen leven of uit hun eigen hoofd? Hoe zouden zij reageren op de fietsendieven?

2. DE BEELDENMACHINE (10 MIN)

Uit het fietsendief-experiment blijkt dat we beelden in ons hoofd hebben van mensen die tot andere groepen behoren. Vaak zijn die beelden eenzijdig, onvolledig of negatief. Dit kan leiden tot discriminatie en racisme. In de volgende opdracht gaan we uitpluizen hoe we aan deze beelden komen, maar ook wat de gevolgen ervan zijn.

Hiervoor maken we gebruik van de metafoer van de beeldenmachine. Het idee is als volgt:

- Je maakt iets mee. Dit is de input, die links de 'machine' in gaat.
- De machine is je hoofd. Hier worden ervaringen verwerkt en vergeleken met eerdere ervaringen. Ideeën en overtuigingen die komen van je ouders, school, vrienden, media, geloof of wereldbeeld hebben hier invloed op.
- Wat er gebeurt in je hoofd leidt tot output: een bepaald beeld en gedrag.

Een voorbeeld: Een jong meisje loopt over straat en een jongen met een andere culturele achtergrond dan zij roept "Hoi!" tegen haar. Dit is de ervaring, de input die de machine (haar hoofd) ingaat. Hoe zij deze input verwerkt, hangt af van de radertjes in haar hoofd.

Stel dat dit meisje...

- eerder is lastiggevallen door iemand van dezelfde culturele groep als deze jongen;
- van haar ouders heeft geleerd dat mensen met deze culturele achtergrond niet te vertrouwen zijn;
- in de media vaak ziet dat mensen uit deze culturele groep voor overlast zorgen; - of dat haar religie haar vertelt dat mensen met een ander geloof niet deugen

... dan is de kans groot dat de output in dit geval is:

- Beeld: Deze jongen deugt niet, hij is erop uit om mij lastig te vallen.
- Gedrag: Het meisje maakt dat ze weg komt.

Maar het kan ook anders gaan. Stel dat...

- het meisje is opgegroeid in een wijk waar veel kinderen wonen van de betreffende culturele groep en zij altijd goed contact met hen heeft gehad;
- zij van haar ouders heeft geleerd dat afkomst er niet toe doet, en dat je moet kijken naar iemands persoonlijkheid,
- er in de media geen speciale aandacht wordt besteed aan deze culturele groep;
- zij niet religieus is of haar religie vertelt dat iedereen gelijk is

... dan is de kans groot dat de output in dit geval is:

- Beeld: Deze jongen is vriendelijk en wil mij groeten.
- Gedrag: het meisje zegt "Hoi!" terug.

De beeldenmachine laat zien dat beelden en gedrag (output) worden bepaald door eerdere ervaringen, ideeën en overtuigingen. Belangrijk is dat sommige radertjes ontstaan door persoonlijke ervaringen, terwijl andere voortkomen uit beelden in de samenleving.

Leg de beeldenmachine uit. Je kunt het bovenstaande voorbeeld van het tienermeisje gebruiken, maar ook een zelfbedacht voorbeeld. Gebruik niet het voorbeeld van de fietsendief, want dat komt bij het volgende onderdeel aan bod. Geef ruimte voor vragen en reacties.

3. BEELDEN VAN FIETSENDIEVEN (10 MIN)

Verdeel de klas in groepen van 4 en geef elke groep drie Beeldenbladen. Vraag hen om voor elke 'fietsendief' gezamenlijk een beeldenmachine te maken. De input is steeds dezelfde: je ziet een jongen een fietsslot openzagen. De output is echter anders: het beeld van een vader die zijn sleutels kwijt is, het beeld van een fietsendief, het beeld van een gevaarlijke fietsendief. Wat gebeurt er in de machine?

Laat leerlingen nadenken over verschillende beelden die in de samenleving heersen. Wat horen ze in de media, politiek en bij verschillende religies over deze groepen?

Klassikale nabespreking: vraag de klas per 'fietsendief' tot welke conclusie ze gekomen zijn en wat ze hiervan vinden. Zitten deze beelden ook in hun hoofd? Hoe gaan zij daarmee om?

4. MIJN EIGEN BEELDEN (10 MIN)

Vraag de leerlingen in tweetallen uiteen te gaan met de volgende opdracht:

Onderzoek welke beelden jij van andere groepen in je hoofd hebt en hoe je daaraan komt. Bevraag elkaar, wees nieuwsgierig en help elkaar om er écht achter te komen welke beelden er in jullie hoofden zitten en hoe die zijn ontstaan. Vraag je af wat je van je ouders hebt geleerd, wat je in de media ziet, wat je van vrienden en familie hoort en welke directe ervaringen je hebt opgedaan met deze groep. Wees eerlijk en oprecht en geef de ander de ruimte dat ook te zijn.

NB. Als docent kun je zelf met voorbeelden komen, bijvoorbeeld krantenartikelen of nieuwsitems.

NBB. Je kunt ook de volgende twee video met de klas bekijken:

- [Achtervolgd in de supermarkt \(twee jongens met een donkere huidskleur worden de hele supermarkt door achtervolgd door de beveiliging die hen alleen op basis van hun huidskleur verdenkt van diefstal\)](#)

Doe de opdracht nu nog een keer, maar dan over je eigen culturele groep. Welk beeld heb je van jouw groep en hoe kom je daaraan? Bespreek de opdracht kort na. Vraag de leerlingen ook tot welke inzichten ze zijn gekomen over hoe hun beelden gevormd zijn. Misschien zijn er zelfs leerlingen die hebben ontdekt dat ze beelden van andere groepen hebben, waar ze zich eerst niet van bewust waren.

5. AFLSUITING (5 MIN)

Geef de leerlingen kort de tijd om te reageren op de les. Wat nemen ze mee uit deze les? Wat heeft ze aan het denken gezet? Willen ze nog iets kwijt? Zeker wanneer er in de klas leerlingen van nietNederlandse afkomst zitten, kan de inhoud van deze les veel stof doen opwaaien. Geef hen de tijd om zich te uiten en biedt eventueel de mogelijkheid later nog eens over de materie door te praten, in de klas of individueel.

CONTACT



Diederik Wismans
Projectleider Onderwijs

diederik@criticalmass.nl
030 - 27 149 56

Stichting Critical Mass
Lange Jufferstraat 52
3512 EE Utrecht

**CRITICAL
MASS**